

ELEKTRON TA'LIM MAZMUNI VA METODIK ASOSLARI

Qulmamatov Sindorqul Ibragimovich

Guliston davlat pedagogika instituti dotsenti, pedagogika fanlari nomzodi

Adamova Marhabo Hamidjon qizi

Guliston davlat pedagogika instituti II-kurs magistri

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11096397>

Elektron ta'lim avvalo zamonaviy ilm-fan yutuqarining ta'lim sohasiga tadbiqi bilan ta'limga zamonaviy yondashish asosida vujudga keldi. Bugungi kunda elektron ta'lim vujudga kelishi va ommalashishiga rivojlangan davlatlar ta'limining, ishlab chiqarish va sanoat, ta'lim muassasalarida texnologik imkoniyatlardan keng foydalanish va ta'lim oluvchilarga o'zlarining bilimlarini rivojlantirishni ta'minlash asos bo'ldi. Bu kontseptsiya 20-asr boshlarida internetning rivojlanishi va texnologik uskunalarning o'sishi bilan birga rivojlangan.

Elektron ta'lim mazmuni (e-learning content) elektron usullar orqali o'qitish va o'rganishni muayyan qilish maqsadida yaratilgan ma'lumotlar to'plami. Bu ma'lumotlar, o'quv materiallari, video darslar, interaktiv darslar, testlar, amaliy mashg'ulotlar va boshqa ta'lim vositalarini o'z ichiga oladi. Elektron ta'lim mazmuni har bir o'quvchi yoki o'qituvchi uchun personal vaqtda osonlik bilan foydalanishga imkon beradi.

Elektron ta'lim mazmuni quyidagi hususlarni o'z ichiga olishi mumkin.

- matnli materiallar: elektron kitoblar, darsliklar, qog'ozlar va boshqa matnli ma'lumotlar.
- video darslar: elektron ta'limda ko'p mashhur bo'lgan formatlardan biri. Ushbu darslarda o'qituvchi o'quvchilarga ma'lum bir mavzuni tushuntirish, masalalarni batafsil izohlash, misollar bilan ilustratsiyalash va boshqa ta'lim elementlarini jamlasha mumkin.
- interaktiv materiallar: bu turdagi materiallarda o'quvchilar bilimlarini sinovdan o'tkazish, savollarga javob berish, amaliy mashg'ulotlarni bajarish va boshqa faoliyatlarni amalga oshirishlari mumkin.
- testlar va sinovlar: elektron ta'limda o'quvchilar ko'p turdagi testlar, sinovlar va baholashlar orqali o'zlarining bilim darajasini o'rganishlari mumkin.
- online vebinarlar va konferensiyalar: Uzoq masofaviy ta'limda o'quvchilar va o'qituvchilar o'zaro video-konferensiyalar orqali muloqot qilishlari, darslarni o'tkazishlari va boshqa interaktiv faoliyatlar boshqarishlari mumkin.

Elektron ta'lim mazmuni, har bir o'quvchining o'zining o'zlashtirilgan vaqtida va tempida o'rganishini ta'minlashda va o'quv jarayonini shakllantirishda yordam bera oladi.

E-learning ([ing. E-learning](#) , inglizcha qisqartma . *Electronic Learning*) — axborot — kommunikasion texnologiyalardan foydalanib elektron ta'lim tizimini tashkil qilib, bunda "Aqilli auditoriya" dan foydalanish ko'zda tutiladi. Elektron ta'lim elektron darsliklar, ta'lim xizmatlari va texnologiyalarini o'z ichiga oladi. Darhaqiqat, elektron ta'lim ta'limda kompyuterlardan foydalanish bilan boshlangan. Dastlab, kompyuter yordamida o'qitish an'anaviy keyin esa klassik amaliy mashg'ulotlar bilan almashilindi.

Elektron ta'lim an'anaviy ta'limga nisbatan bir qator afzalliklarga ega:

1. *Kirish erkinligi* — o'quvchi deyarli hamma joyda o'qishi mumkin. Elektron ta'limning barcha funktsiyalari Internet orqali amalga oshirilmaydi. Ta'limni tugatganlar asosiy ishdan to'xtovsiz o'qishi mumkin.
2. *Ta'lim xarajatlarini kamaytirish* — o'quvchi axborot tashuvchisi xarajatlarini o'z zimmasiga oladi, lekin uslubiy adabiyotlar narxini o'z zimmasiga olmaydi. Bundan tashqari, o'qituvchilarga to'lanishi kerak bo'lmagan ish haqi, ta'lim muassasalarini saqlash va hokazolar tufayli jamg'armalar o'sib bormoqda.
3. *Ta'limning moslashuvchanligi* — o'quvchining o'zi tanlagan, butun o'quv jarayonini uning qobiliyati va ehtiyojlariga to'liq moslashtirgan holda o'rganishning davomiyligi va ketma-ketligi.
4. *Zamon bilan rivojlanish imkoniyati* — elektron o'quv kurslaridan foydalanuvchilar: o'qituvchilar ham, ta'lim oluvchilar ham eng so'nggi zamonaviy texnologiyalar va standartlarga muvofiq o'z malaka va bilimlarini rivojlantirmoqda. Elektron o'quv kurslari o'quv materiallarini o'z vaqtida va samarali yangilash imkonini ham beradi.
5. *Potensial teng ta'lim imkoniyatlari* — ta'lim ma'lum bir ta'lim muassasasida o'qitish sifatiga bog'liq emas.
6. *Bilimni baholash mezonlarini belgilash qobiliyati* — elektron ta'limda o'quvchining o'quv jarayonida olgan bilimi baholanadigan aniq mezonlarni belgilash mumkin.

Elektron ta'lim nisbatan yangi hodisa, shuning uchun u rivojlanishda nafaqat texnik qismda, balki qonunchilik bazasi, standartlashtirish va boshqalar tomonida ham bir qator muammolarga duch kelmoqda. Elektron ta'limni rivojlantirishning asosiy muammolari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- elektron o'quv materiallari sifati mezonlari va umumiy standartlari yo'qligi, ma'lumotlarni Internet orqali uzatish imkoniyatlari yetarli darajada ochib berilmagan: asosan matn va oddiy grafika kabi shakllardan foydalaniladi;
- elektron ta'limni huquqiy ta'minlash, hamda mualliflik huquqi bilan bog'liq huquqiy muammolar ;
- moliyalashtirish masalalari (ishlab chiqish, ma'lumotlarni saqlash, veb-resurslarni yaratish, ularning faoliyatini qo'llab-quvvatlash va yangilash xarajatlari);
- kadrlar bilan bog'liq muammolar (malakali kadrlarning yetishmasligi, uni tayyorlashning murakkabligi, chunki bir vaqtning o'zida mavzuni, IT texnologiyalaridan foydalanishni va materiallarni boyitishni qamrab olish kerak.

Elektron ta'limni tashkil qilishning metodik asoslari quyidagi omillarni inobatga olishi zarur:

-mavzu va o'quvchilarning qiziqtirishi: mavzu aniqligi va o'quvchilarning qiziqtirishini oshirish, o'quv materialini tuzatishda boshlang'ich qadamdir. O'quvchilarni motivatsiyalarini oshirish uchun qiziqtiruvchi voqealar, misollar va ko'p to'plangan materiallar qo'llaniladi.

-o'quvchilar uchun mavzularni tanlash: o'quvchilarning qiziqishi va bilim darajasiga mos keladigan mavzularni tanlashda ularni shu sohada qiziqtirish lozim.

Adabiyotlar:

1. Isoqov, I., & Qulmamatov, S. I. Informatikani o'qitishda innovatsion texnologiyalar. Ma'ruza matnlari.
2. Kalandarov, A. A., Kulmamatov, S., Islikov, S., Adilov, A., Kalandarov, A., & Allayarov, S. (2020). Numerical modeling of partially coupled problems of thermoelasticity. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*, 9(3), 3095-3099.
3. Kalandarov, A., Kalandarov, A., Kulmamatov, S., & Ashirov, S. (2022, December). Numerical modeling of the thermo-stressed state of isotropic bodies. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2686, No. 1). AIP Publishing.
4. Isoqov, I., & Qulmamatov, S. I. (2014). Informatika o'qitishning zamonaviy shakl va metodlari. O'quv qo'llanma. Guliston, GulDU.
5. Isokov, I., & Kulmamatov, S. I. (2014). Modern forms and methods of teaching computer science. Toolkit. Guliston, GulDU.
6. Isoqov, I., & Qulmamatov, S. I. (2013). Informatikani o'qitishda innovatsion texnologiyalar fanidan amaliy mashg'ulotlar ishlanmalari. Guliston, GulDU.

7. Isakov, I., & Qulmamatov, S. I. (2021). Ta'lim samaradorligini oshirishda sifat nazoratini tashkil etishda o'qituvchilarning vazifalari. *Science and Education*, 2(5), 676-680.
8. Qulmamatov, S., & Alamova, N. (2024, April). BOSHLANG 'ICH SINFLARDA ILG 'OR XORIJIY TARJIBA ASOSIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH. In *NEW RENASSAINCE CONFERENCE* (Vol. 1, No. 2, pp. 20-23).
9. Qulmamatov, S. I., & Sultonova, M. S. (2024). BOSHLANG 'ICH SINF MATEMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH. *Евразийский журнал академических исследований*, 4(3 Part 2), 215-219.
10. Qulmamatov, S. (2023). EFFECTIVE WAYS TO DEVELOP STUDENTS'INTELLECTUAL ABILITIES IN ELEMENTARY MATHEMATICS CLASSES. *Modern Science and Research*, 2(12), 442-446.
11. Qulmamatov, S., & Ismadiyorov, S. (2023). TA'LIM FANLARINI O'QITISHDA NETSUPPORT SCHOOL ILOVASIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK NATIJALARI. *Евразийский журнал технологий и инноваций*, 1(6 Part 3), 7-13.
12. Islikov, S., Normurotov, J., Normuminov, B., & Yunusov, A. (2024). METHODOLOGY OF USING PROJECT-ORIENTED LEARNING AND MIXED TASKS IN EDUCATION. *Центральноазиатский журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления*, 1(2), 138-142.
13. Khalilova, L., Allayarov, A., Ravshanov, H., Karimova, Z., & Yusupov, A. (2024). LANGUAGE AND SOCIAL CONSTRUCTS IN GENDER-RELATED LEXICAL UNITS. *Евразийский журнал технологий и инноваций*, 2(1), 164-169.
14. Xalilova, L., Ravshanov, H., & Sariboyev, N. (2023). ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN EDUCATION. *Евразийский журнал технологий и инноваций*, 2(1 Part 2), 64-67.
15. Saidov, J., Ishchanova, I., Temirxolova, B., & Nurmuhammedova, Z. (2024). BILIMLAR BAZASINING ASOSIY XUSUSIYATLARI VA ULARGA OID LOYIHALASH. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 3(7), 23-27.
16. Toshtemirov, D., Muminov, B., & Saidov, J. (2020). Fundamentals of compilation of electronic tasks for students to test and strengthen their knowledge of database. *International Journal of Scientific and Technology Research*, 9(4), 3226-3228.

